ДОРОГА

1942

Ч. 4. **КВІТЕНЬ** Р. V.

гутірка з друзями

„...До нас шумить зелений бір,
В ліси ж, поля, до вільних гір..."

„...Гартуймо наш юнацький дух,
Ніщо нам лихо і пригоди!"

Юнаки, весна йде!

Я знаю, що ви так саме, як я, починаєте бути чогось неспокійні. Не можна ні в хаті сидіти, ні в школі, ні на сходинах. Все те, чим цікавилися в зимі, починає бути нестерпно нудне. В місті, на вулиці, дикий гамір подвійно дратує, крикливі афіші на облуплених мурах подвійно в очі печуть, в містечку сірина...

Але, як часом десь з поля дим залетить, то втягаємо його жадібно в ніздрі, як найкращі пахощі: ватра пригадується. Вдома щораз частіше оглядаємо наплечники, черевики, мапи, компаси, а часом для розради їмо обід з таборової їдунки — далеко ліпше смакує.

Словом: не можна всидіти на місці, — простір манить, — гори високі й ріки глибокі кличуть.

Сонця й простору нам!

Досить копоту міського наковталися!

Спробуйте, як свіжий вихор в полі шумить! Його не зуміли люди в кайдани закути. Він кпить собі з усіх учених метереологів, що і йому хочуть дорогу визначити, або бодай її відгадати. Вільний гуляє собі, куди сам хоче, як колись у дику давнину. Я вчора бачив перший ключ журавлів — їм також набридло вигріватись в теплім єгипетськім болоті. Їх також щось кличе в дорогу — тихі води і плавні нашої батьківщини приснилися! А з дому переказують мені, що тетері й глущі співати починають. Я їх добре знаю, тих лицарів весни: то старі, горді штуки. Хоч ще сніг і буря ранком летить, хоч ще лише рідко та несміливо над лісовими озерцями перші сніжинки-проліски показуються,— в них уже весна!

Час і нам у поле!

Так, тепер саме добрий час, як скінчиться щоденна праця, сісти собі десь у куточку, з добрим товаришем (тим з прогульок і таборів!), або після довгого сидження над книжкою, ввечері вибратись з ним трохи „провітритись" і помріяти, поговорити. Числити й міркувати. Куди? Бо є про що говорити: як використаємо цю першу весну після большевицького лихоліття, куди та які вправи в тім часі курінь проведе? А може вдалося б, хоч би триденний, табір куреня влаштувати? В квітні, травні, червні...

І що найважніше: куди на вакації? Одне ясне, що не додому нудьгувати та лінюхувати („відпочивати"!). Бо вже колись запоріжці собі за найбільшу неславу мали у воєнний час вдома на припічку сидіти.

Отже їдемо до табору. Що хіба ясне, немає навіть про що говорити!

Та тут одна прикра справа, що може нам усі мрії розвіяти, всі пляни знищити: звідки взяти гроша на виряд (черевики, спортовий однострій, наплечник, таборові оплати)?

Заощадити всі зайві видатки та заробити. З дому не тягніть, на ніякі стипендії не рахуйте. Ви напевне спитаєте: як заробити? Способів багато, треба не лише доброї волі, але й сильної волі.

А як зустрінемося на карпатськім верху чи на водному шляху, то при ватрі про це поговоримо, чи оплатився нам наш труд.

Відповідь напевно буде лише одна: ясна й свідома радість з життя.

Засміємось тоді! **Дусько.**

Рідна земля кличе!

Вже незадовго зможе українська молодь вільно мандрувати по всіх землях, де живе наш народ. Рідна земля стане тоді перед нею у цілій своїй красі й величі. Гори й низини, ріки й озера, розкішні ліси, багаті луки й поля, чисті села, культурні міста, висєчезні димарі промислових центрів відкриють їй новий світ, повний життя, краси й могутности. Бо ж наша прадідівська земля це країна, що все славилася в світі красою, багатством і врожайністю, що виховувала міцних, здорових, культурних й веселих людей, що єднала у собі традицію та цивілізацію Европи з простором і розмахом Сходу. Тепер, звільнена від ворожого ярма, ця країна з певністю дуже швидко розквіте знову у своїй правдивій красі й багатстві.

Та поза пишною красою величавих фрагментів природи, які зустрінемо на наших мандрівках, є ще щось друге, більше, величніше, що треба нам навчитися бачити й розуміти в обличчі рідної землі. Є це її географічно-краєвидна проблематика, є це той її характеристичний зміст, що у формі місцевих властивостей клімату, землі та вод, рослинного і звіринного світу витискає свій слід на всьому житті й побуті українських людей.

На Заході простягається могутнім валом краєвид Карпат та їхнього підгір'я.

Смерекові, ялицеві, букові ліси (це вже мешканці західної Европи!), гірські полонини, дикі бистрі потоки, вузькі поля, що на них лише овес і жито родять, дерев'яні, розкинуті по горах селянські оселі, — вбоге та вільне й здорове гірське життя. Праця при лісі, копалинах, лісовій і гірничій промисловості.

В Півночі широким півкругом довкола сточища Дніпра розлягається Полісся. Сосновий та вільховий ліс, осокове болото, намулиста річка, невисокі гряди з житніми та картопляними нивами — ось країна, що жде свого пробудження — національного й господарського.

Недалекий вже час, як тамтешні — пригноблені поліщуки станнуть свідомими членами нації, а їх заболочені торф'яні луги будуть зmeліоровані та вродять пахучі трави й розкішні збіжжя, оточені дрімучими лісами!

В Центрі України її основний краєвид є лісостеп. Врожайна, багата країна. Пишні пшеничні поля, оточені смугами дубово-грабових лісів. Широкі чисті води рік. Хвиляста рівнина, що в ній серед ярів та річок примістилися білі села в зелених садках. Це основа України, це краєвид, що виплекав у собі її красу й культуру.

До Півдня і Сходу переходить лісостеп в степ. Ліси вже втримуються тільки вузькими язиками, біля річок. Вологости мало. Клімат гострішає, дикі весняні вітри часом з землею і засіви здирають. Та степ, просторий, багатий, дає людині широкі можливості прожитку і господарювання, під землею криє багаті копалини. Тільки ж треба тут твердої вдачі й міцної раси. Села в ярах, заможні, простягаються довгими низками. Міста промислові, рухливі. Люди здорові, високі, міцні — це ж земля, що її колонізували запорожці; така вона ще далі є природнім життєвим простором експансії нашого народу.

Такі чотири головні типи українського краєвиду. А єднаються вони річками, що всі здебільшого в Чорне море впадають, та шляхами, що мов нервова сітка пронизали наш краєвид.

На цій основі розташовується живе тіло нашого народу.

Зараз він ще втомлений, розбитий, знесилений та вже незабаром прокинеться його господарське й культурне життя. Зв'яжеться тісно з усім організмом Европи, відбудується народний побут, що його нищили большевики, розквітне народна культура.

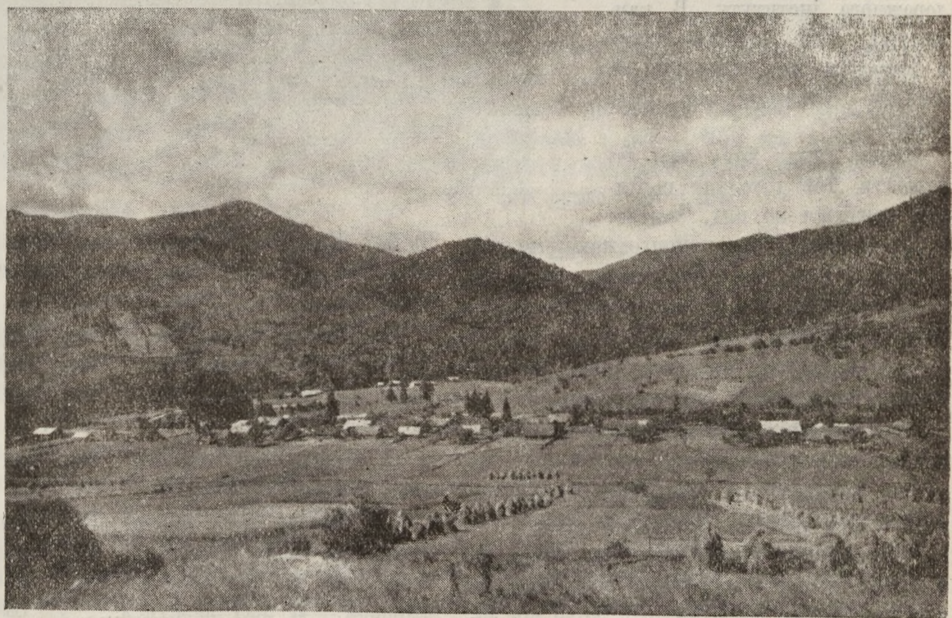

Степовий краєвид

Це треба вже брати молоді під увагу як тематику для майбутніх мандрівок. Треба нам на цій землі, де живе наш народ, чітко орієнтуватись. Треба ще перед мандрівкою неодне прочитати, переговорити, передумати, навчитися.

Бо можна до простору, на якому живе наш народ, підійти, в двоякий спосіб: — так, як підходить сільський хлопець, що не знає доріг ні стежок поза рідним присілком, або — так, як підходив колись український пластун, що в своїх пробах влучно й швидко розв'язував складні завдання, як організувати вантаж і переїзд людей з одних сторін України у другі.

Я думаю, що у нас не буде сумніву при виборі. Д.

Гірський краєвид

Безпритульний

(УРИВОК З РОМАНУ)

Олекса Безрідний виїхав з України до Ленінграду, щоб вступити до вищого учбового закладу, причаїтися там, акліматизуватися і замести на певний час свої сліди від заздрісних односельців, що не спускали його з ока і слали навздогін за ним свої підлі депеші. Далекий Ленінград був для бездомного хлопчини найліпшим сховищем і притулком.

Отже, Олексі пощастило впроситись на три дні до Ленінградського »Дома Крестьяніна«, розташованого в Смольнім манастирі. Там, де ще недавно сріблом-злотом сяяли іконостаси, хрести й образи святих, пахло тепер онучами, квасом, тютюновим димом і лаптями. Тупотолові бородачі пили по дві-три порції[1] чаю, вдоволено витираючи рушниками свої зрошені потом пухнаті обличчя. Олексі огидно було сидіти серед цих печерних людей, і він приходив сюди лише переночувати. А вдень ходив з інституту до інституту. Скрізь його приймали недовірливо, скрізь питали — що його принесло так далеко з України. Щоб не вклепатись в біду, він намагався швидше вислизнути.

Третього дня зранку він пішов пошукати долі до Автодорожного інституту. В канцелярії, крім присадкуватого з широким монгольським обличчям секретаря, не було нікого.

Олекса подав йому свої документи. Той холодним поглядом пробігши по них, спитав:

— Справку про соцпоходження маєш?

— Є. Одна, що я вчитель, а друга, що — колгоспник, — відповів Олекса, думаючи заговорити йому зуби.

— Я не про соцстан питаю, а про соцпоходження. Хто був твій батько?

В Олекси під шкірою пробігли мурашки, але він себе не зрадив.

— Батько? — перепитав він спокійно. — Був учитель, але давно помер.

Справді, Олексів батько, що ходив ще в живих, до свого висвячення у священики був за вчителя. Це було тоді, коли він — парубок — не знав ще ні Олекси, ні навіть Олексової матері — своєї майбутньої дружини. Але Олекса завжди, коли його питали про соцпоходження, відповідав, що вийшов з сім'ї сільського вчителя.

Секретар щось подумав і спитав про матір.

— Мати на утриманні старшого сина, як стара й нетрудоздібна.

— Гм-гм... Тут что-то тьомноє... — І глянув своїми заячими очима на Олексу. — Скажи, чого ти втік з південної Росії?

Олекса глузливо всміхнувся.

— Ви хотіли мабуть сказати »чого ти втік з України?«...

— Це всеодно. — Він зніяковів від несподіваної відповіди й опустив голову.

Потім раптом схопився і вигукнув: — А-а! Та ти, голубчику, шкутульгаєш на праву ногу! Націоналіст...

Останнє слово неначе молотом ударило по Олексовій голові. Усе в ньому закричало: рятуйся як можеш, бо пропадеш, як пес на ярмарку!

А монгольська вдоволена пика тим часом заливалася реготом.

— Яке ви маєте право! — крикнув Олекса не своїм голосом. — Я приїхав за допомогою до братнього народу! А ви... жандарм! Я піду жалітися... у Смольний!...[2]

Він, мов з кулемета, обсипав погрозами розгубленого секретаря, потім рвучко скочив до нього, вихопив з його тремтячих рук свої документи і прожогом вийшов на вулицю.

Тільки на вулиці відчув на своєму чолі холодний піт і цілком зрозумів, з якої страшної виліз небезпеки. Хіба ж важко було взяти тому монголові телефонну трубку й подзвонити до ГПУ. І він твердо вирішив не сунутись покищо до інститутів, а краще знайти якусь працю, навіть працю чорнороба, і звідти вже, як »потомственний пролетарій« прямувати до своєї мети.

З цією думкою він повернувся до »Дома Крестьяніна«.

Там на нього вже чекала невдача друга. Черговий готелю повідомив, що три дні вже минуло й він мусить звідси вибиратись. Олекса благав продовжити на день-два, поки він підшукає собі мешкання, щоб не ночувати на вулиці. Але той невблаганий.

— Може мені дасте адресу якоїсь нічліжки, щоб хоч пересидіти в ній.

Той подумав і дав йому число нічліжного будинку, що міститься на Міжнародній вулиці, десь на другім кінці міста.

Олекса взяв свою валізку і, тяжко зітхнувши, пішов до трамваю.

Нічліжка, або як її називали — Гоп[3], містилася в облупленому з побитими шибками будинку. Олекса заплатив п'ятдесят копійок за нічліг і з поганим передчуттям на серці попрямував довгим коридором до гуртової кімнати.

Це була величезна кімната — на стодвадцять ліжок. На кожнім ліжку на залізній сітці була прибита брезентова ряднина, що служила за простирало, подушку і ковдру. Хлопець з придушеним настроєм спустився на таквзване ліжко й почав розглядати своїх сусідів.

Вони кричали й галасували, як торгівці чебуреків[4] десь на східному базарі. Одні грали в очко[5], інші лежали на підлозі,

[1] порція — це шість шклянок.
[2] Обласний комітет партії.
[3] Будинок людей темних професій.
[4] чебурек — татарська їжа, похожа на вареники.
[5] гра в карти.

пили з пляшок горілку й заїдали якимсь паскудством, що своїм духом нагадувало здохлятину-конину, ще інші сиділи в чому мати народила й били воші. Біля них якісь »молодці« ходили на руках, кусали зубами шкло і вимагали за свої »фокуси« грошеву нагороду. Один з одутловатим животом підійшов до Олекси й наказав йому купити з себе сорочку. Інший продавав зігнилі шкарпетки і підштанці. Олекса відмовився. Вони наполягали. Тоді Олекса стягнув сорочку з себе й запропонував їм купити. Вони відразу відійшли.

Цей гармідер, що наповнював кімнату, заколисував Олексу, ніби він сидів на кораблі. Що далі люди в його очах подвоювались, і він, здавши свою валізку на схорону, вклався спати. До нього підійшов височезний бородач у брудному лахмітті. Оглянувши його й переконавшися, що він спить, хижо всміхнувся й підклав йому під ніс шматок мокрої ватки. Ще хвилина — і повільно стягнув з Олекси штани...

Коли Олекса прокинувся, вже горіло світло. За вікнами чорніла ніч. В кімнаті гуділо хропіння. З хвилину дивився на стіну, ніяк не зорієнтуючись, де знаходиться. Дуже пекло тіло. Повелі очі сповзли з стіни на ноги. Що це? Чому в нього голі ноги? Чому він лежить у підштанцях? І раптом до нього повернулася свідомість. Схопився і різким голосом крикнув на всю кімнату:

— Віддайте штани! Чуєте! Бо розтрясу весь дім!

На відповідь хором залунав регіт.

Олекса вискочив у коридор і зчинив там галас. Збіглося начальство.

— З мене стягли штани... коли я спав... Злодії!

— Стягнулі? Как? І ви нє слишалі?

— Вони мені щось зробили...

Зайшли до кімнати. Керівник нічліжки, миршавенький, з довгими мавп'ячими руками чоловік, підійшов до групи, що азартно грала в карти, й тоненьким голоском сповістив про пригоду.

— Он же заменял свої штани за поллітра водки, — спокійно відказав Олексів злодій. — Грішка, а стукні-ка єво по каробке!

— Бри-ись![6] — крикнув той до Олекси.

Олекса зневажливо глянув на всю цю »братію«, що сиділа в колі, плюнув і поволі пішов до камери схову. Тільки там, у яскравому світлі, помітив на своїх білих підштанцях тисячі маленьких рухливих крапочок і збагнув, чому в нього пече тіло. Скоріше попросив валізку. Переодягнувся в чисту білизну, надягнув сорочку і штани, а вошиву білизну і сорочку з огидою кинув у куток. Валізку знову здав на схорону і вийшов геть з нічліжки, що не дарма звали її »гопом«.

Він замислено прямував по тьм'яній Ленінградській вулиці, сам не знаючи, куди...

О. Гай.

---

[6] Значить „Геть!"

МАТИ ЦЕ ЗНАЧИТЬ ЗДОБУВАТИ

Мати , це значить здобувати. Це ділянка праці над собою, що заторкує проблему вироблення характеру. Ділянка, якої вимоги зібрані в нашому основному закопі. Треба річ розуміти. Не вистачить сказати комусь ,,будь зрівноваженим". Великої праці над собою вимагає вмілість ,,бути зрівноваженим''. Я сказав, що можна обсервувати себе самого під час гніву. Справа вимоги закону в тому, щоб у гнів загалом не попадати, щоб у гніві не поповнювати лихих вчинків. А щоб у гнів не попадати, хоч є до цього причина, це вимагає довгої і витривалої праці над собою. Це вимагає довгих вправ і проб і боротьби з трудношами в собі самому. Далі, не вистачить знати, що тютюн і алькоголь, це шкідливі речовини, щоб їх не вживати, щоб врешті не відчувати їх потреби, не находити в них приємности. Є люди, що колись пластунами не пили й не курили, а зараз побачиш їх, як кашляють від затроєння нікотиною або підхмелені плутають ногами і язиком. Отже ті ледачі в ділянці характеру, що сказали собі ,,неможливо'', не можу обійтися без куріння тютюну й пиття горілки, чи пива. Для них, бачите, теж є неможливості, труднощі, ,,не до переборення", почування тіла ,,не до видержання".

Некультурність і безхарактерність, це лише наслідки браку обсервації себе від нутра, браку обсервації інших і браку охоти перемагати різні дрібні труднощі, які перешкоджують людині бути уважливою до інших, облегшувати, а не утруднювати співжиття.

Вправляю мою уступчивість у дрібницях тому, щоб мені й іншим було приємно разом співжити, творити суспільність, громадянство, народ, націю. Для того жертвую свій весь вільний час для суспільно - національного самовиховання. Очевидно, можу знайти час, щоб цікавитись тим усім, чим цікавляться мої земляки, над чим працювали й працюють. Цікавлюся рідною історією, літературою, музикою, театром. Не хочу бути фахівцем, що поза своєю роботою не бачить світу. Мені теж неприємно, коли моєю роботою ніхто не цікавиться. З такими людьми, що кожний з них лише своє знає, важко розмовляти, з таких людий важко створити одність.

Знаю рідну історію. всюди вживаю лише рідної мови, а на тих, що ради якихсь полегшень, чи вигід відмовляються від свого роду, бояться сміливо і гордо вживати своєї мови, а плетуть безглуздя про нашу нездібність бути нацією, дивлюсь, як на неуків, лінюхів, дурнів. Тільки в лінивих думках таких, що не панують над собою постають рабські почування нижчости. Рабом бути є хоч і найпідліше для духа, але теж найвигідніше для почувань тіла. Всі накази приходять ззовні, а ліниві думки можуть спати. Людина суспільно і національно свідома почуває себе все паном, навіть коли випадково попаде в неволю.

У ділянці тіловиховання борюся в собі з нахилом до виніжнення, до безділля. Лихе давніше виховання не вміло було дати мені ні середників, ні поучень, ні середовища до фізичного розвитку. Пізно сам дочитався я, дібрався до того сам. Важко йшло самому пробувати різних змагів, вправляти руханку. Я перемагав важкі труднощі. такі, які під фаховим проводом можна було скоро перебороти. Не стану вичисляти всього до чого і як я забирався: розбивав собі голову об лід на ковзанці, падав і калічився на колесі, вправляв джію джітсу, виконував руханкові вправи на приладдях, вправляв систему Мюллера, грав ситківку (теніс), займався фехтуванням, стріляв з лука, веслував, плавав, ходив на ходильницях, навчився тримати тичку на носі, дерся сам по татранських верхів'ях і по дебрах Норвегії, вправився у відбиванці і різне. Чим що видавалось трудніше, чи ризиковніше, тим скоріше тихцем сам брався до цього.

Сьогодні я не можу зрозуміти цієї молоді, яка не рветься до руханки, до змагання, не любить незрушимої карности організації, не змагає до досконалости у своєму фізичному вишколі. Не розумію тих, що після кількох років безладного, неорганізованого змагу, на своєму двадцятп'ятому році життя переживаються, мовляв поважніють, переходять в старики і пидіють у міру пучнявіння черева. Очевидно їм у дорозі ,,непоборимі труднощі": брак часу, брак зацікавлення, брак сорочинки, штанців, капців, а зате доволі в них хвороб легенів, серця, шлунка і обов'язково нервів.

А гігієна? Не хочеться, ах як не хо-

четься рано вставати до руханки, до холодної води, скільки то праці коштує бути чистим і вбиратись чисто, у дбайливо чищений одяг, як не хочеться щодня мити зубів, як неприємно все тямити, щоб перед хатою витирати взуття, щоб з чистими руками приступати до їжі й багато, багато інших приписів.

Ділянка бистроти найцікавіша тема. Для мене це, немов спорт: мало питатись, а богато догадуватись. Розгадувати найтрудніші загадки, це для мене найприємніше зайняття. Люблю ломиголовки. шаради, ребуси, рахункові задачі і трудні наукові проблеми. Розв'язка, поборання накопичених труднощів — це для мене найкращі розваги. Чимало теж цікавого знаходжу в поведінці людей.

Про ділянку служби праці скажу лише це, що моїм змаганням було і є: все бути собі самовистачальним, отже вміти все самому собі зробити. Правда, рукотворні речі вимагають багато часу, великої вправи, довгої практики. Але навіть не дуже вміло виконана робота давала і дає все гарне почування самопевности і вартости себе. Щасливий, хто може користати з відповідного приладдя і фахової поради. Люблю навіть приглядатись виставам крамниць з ремісничим приладдям. Від тих пил, рубанків, кліщів, молотків, шруб неначе віє силою людських рук які просто перевертають горі коренем цілу землю. Люблю взяти в руки лопату, джаган, люблю копати, будувати. Люблю працювати і помагати в праці. Зацікавлений ситківкою (тенісом) я сам приладив в городі дому, де мешкав, ситківковий тік, сам доробив частину короткої сітки, при чому вислідив, догадався як в'язати вузли сітки, сам поробив власного помислу вказівки до відзначування гір і т. п. Люблю сам без допомоги переставляти, коли треба, обстановку кімнат, боротись з тяжкими міхами вугілля чи картоплі. Люблю бачити, що маю силу й змогу давати собі з усім раду.

Люблю і в міру сил помагаю, коли йде про те, щоб товариство, організація, громада, народ побудував щось велике, цінне власними силами, без чужої допомоги.

Працюю над собою і готовлюсь силою і знанням, щоб стати до такої роботи, де тільки буде потреба і хочу дати їй раду.

Дрот.

У ЯСНИЙ ДЕНЬ ВОСКРЕСЕННЯ ХРИСТОВОГО ВСІМ НАШИМ ПЕРЕДПЛАТНИКАМ, ЧИТАЧАМ І ПРИХИЛЬНИКАМ БАЖАЄМО ВСЬОГО ДОБРА Й НЕЗЛОМНОЇ ВІРИ В ПЕРЕМОГУ НАШОЇ ДОВІЧНОЇ ПРАВДИ.

РЕДАКЦІЯ »ДОРОГИ«.

В повітрі гостра студінь січневого ранку. В снігових біваках панувала мертва тиша. Потомлені нічною атакою вояки відпочивали. На правому крилі був розміщений останній транспорт. Це були хлопці сімнадцяти-вісімнадцяти років. Серед них звертали на себе увагу своєю подібністю три брати-близнюки.

Їх руки, які ще так недавно писали альґебраїчні форми, тепер кріпко стискали кріси. Холодна сталь багнетів вилискувала на сонці холодним, зловіщим блеском.

В непорушній тиші морозного ранку висіло щось важке — неминуче. Лише час від часу мертву тишину розфалатувала ворожа куля, що з шипінням заривалася в сніг поза біваками.

Воєнна хуртовина вирвала цих трьох юнаків, майже дітей з рідного міста, з школи, і кинула в пекло ураганного вогню на непевне завтра. Їх сині очі і ясне волосся зраджували північну расу. Вони були синами Фінляндії, і зросли над далекими тихими фйордами. Ще так недавно, три дні тому, раннім ранком недалекий Гельсінґфорс, оповитий глубокою імлою прощав своїх дітей... Може назавжди... А потім довгі транспорти тих напів дітей покидали місто, щоб за три дні зіткнутись з ворогом — жахливим більшовиком, що задумав скорити їхню горду країну.

Гострий свист кулі розрізав повітря і вона зарилася в замерзлу землю. Штурм розпочався. Заграли скорострілі, а в слід за ними відгукнулися гармати. Задрижала земля і вкрилася сірою опоною диму.

В пеклі ураганного вогню і нестерпного гуку з ворожих біваків відірвалась група чорних постатей і, уставившись в розстрільну, побігли в атаку. Узгір'я відповіло уриваним тріском кулеметів. За першою лавою наступаючих пішла друга і третя... Чорні постаті людей припадали до землі, то знов відривались і бігли вперед. За ними, підганяючи їх, грали кулемети. Збитої лявини ворогів не могло, здавалось, спинити нічого; ні гармати, ні кулеметний вогонь, ні гори трупів і ранених. Узгір'я здригалось, трясене пропасницею ураганного вогню.

Кулеметну обслугу доповнювали що кільканадцять хвилин. На краю правого крила кулемет обслуговував новий транспорт. — Не втримаємось, — зауважив Христіян і в його голосі задрижала нота сумніву...

— Але втриматись мусимо до кінця — сказав Вальдемар і з подвійною силою наліг на кулемет. Кулі, що їх викидала з фурією цівка кулемета, трощили і нищили ворожі ряди, але на місце впалих, неначе з-під землі виростали все нові ворожі лави.

Гранати розривались в ворожих тиральєрах, виривали в люті землю, та вороги підходили все ближче і ближче. — Впав сталевий наказ кинути біваки й оборонці, покинувши кулемет, вхопили кріси й пішли ворогові на зустріч. Щойно сірий сутінок поставив край цілоденним змаганням. Поле бою було покрите трупами і пораненими. Лежали розбиті кулемети, неначе чорні звалища, стирчали потрощені гармати. Геп далеко-далеко блискав час від часу вогонь, земля здригалася від далеких глухих гарматніх пострілів, а високо вгорі холодні зорі кидали синявий блиск на побоєвище.

— — — — — —

Вночі прийшов перший транспорт поранених. В лікарні панував хаос. Чисті долівки вкрились свіжими кривавими плямами, а млосний запах крови і йоду заходив у кожний кут.

Христіян перший розплющив очі. Його погляд впав на лямпу. — Де я, і чому я лежу? Може я в школі? Але чому тут ліжка замість лавок?... Та фізичний біль пригадав дійсність. — Може я втратив ногу? — думав він далі. — Що буде з матурою? А може ця війна це лиш прикрий сон? Хто це? — і він поглянув ліворуч. Невже ж це Вальдемар? І знов в голові хлопця повстав хаос. Мішалися

Б. НИЖАНКІВСЬКИЙ

ВЕСНЯНЕ

Іду в полудне сам дзвінким
бульваром
і ловлю в серце відгуки пісень.
Ось б'ється в небо ритмом тротуару
блакитно-ніжний, переливний день.

Як верби в полі — ліхтарні краями
біжать далеко в синьо-сиву даль.
Знов чую пісню, — вояки чвірками
несуть на крісах сонячну емаль.

Високо голуб вигнув срібні крила
і зник, розтанув десь у неба млі.
Ах, крил таких-би, щоб душа
дзвонила,
і бачить з лету відблиски землі!

Іду бульваром просто в п'яний
обрій...
не йду — а чую, чую помах крил!
І знаю — світ є радісний і добрий,
Життя ж прекрасне в переливах жил!

думки, але картина не зникає. Лежачий відкрив очі. Так, це Вальдемар, рідний брат.

— Вальдемар! — шепче Хрістіян. Його шепіт лишається без відповіді. Очі брата ще хвилинку з гарячковим ґлеском вдивляються в лямпу, що висить на стелі й важкі повіки затуляють їх.

Хрістіян знову почувається самітно, і нараз будиться бажання побачити Сіґріда, другого брата... Він не знає, що цей лежить тепер далеко на полі бою; і в захоплених руках стискає кріса, а зі стиснених уст біжить вузенька струйка крови, що швидко цепеніє на цупкому морозі.

І бачить Хрістіян, що Вальдемар наче б то ворухнувся. Гарячка викликає невгасиму спрагу, а рана на грудях дуже болить. Червоні плями, що миготіли йому перед очима, повслі змінилися в сірий туман. З туману почали звільна виринати вежі рідного міста, квітучі садки, незабутня школа, знизу з сивої мли дивляться на нього такі добрі мамині очі, усміхаються неначе хочуть сказати — за Батьківщину сину! Ти нащадок вікінгів! — і знов увиджаються недалекі Гельсінки і далекі, рідні, тихі фйорди.

І біло-рожеві квіти канують-канують і вколисують до вічного сну... — Вальдемар! — шепнув вдруге Хрістіян. Та Вальдемар вже був далеко в дорозі до іншої країни, до вільної, щасливої країни...

Опари з крови червоною мрякою затулили холодні зорі, які блищали ще більш, злиті людськими сльозами. А там на землі ревіли гармати, тріскотіли кулемети, кривавився фронт, і світ дрижав в основах. Там гинули найкращі сини свободолюбного фінського народу.

Хр. Павлова.

Завдання цієї статті — дати короткий огляд галицької мови, літературної і розговірної, а головно звернути увагу на те невластиве, що в галицькій мові вкорінилося від віків за прикладом і під впливом інших мов.

Перш за все треба підкреслити, що наша літературна мова почалася спершу на західних українських землях в оформленні т. зв. канцелярської мови під литовським пануванням. Потреба перекладу св. Письма на живу народну мову виникла у XVI ст. на західно-українських землях. Ота мова, що тоді повстала, відповідно змінюючись органічно, лишилася в Галичині аж до новіших часів і не проходила великих змін. Історичні й політичні та релігійні умовини розвитку західно-українського народу здержували інтенсивний розвиток галицької мови й відмежовували її від східно-українського материка. Таким чином стали витворюватися в українського народу два культурно-релігійні світогляди, а також дві літературні мови, які підпадали під впливи російської мови з одного боку та польської й німецької — з другого. Галицька мова, стративши живий зв'язок із наддніпрянською, стала жити окремішнім життям, базуючись так, як і східна мова, на місцевих говорах. Та хоч під кінець XVIII і з початком XIX ст. галицька інтеліґенція мала дуже слабий зв'язок із народом та його мовою, то вже в половині XIX ст. галицька нечисленна національно свідома інтеліґенція, йдучи за прикладом придніпрянської, покинула польську й німецьку та церковно-слов'янську мови як літературні мови, стала основувати свою літературну мову на живій народній, місцевій, а не придніпрянській основі. Оця жива західно-українська мова має в своїй говірковій формі багато цінного матеріялу, який повинна вона внести в нашу спільну літературну мову. Літературна мова Галичини, що розвивалася без перерви, має багато цінного матеріялу, головно з ділянки словництва, що їх східно-українська мова не знає. Та, на жаль, галицька інтеліґенція з початком II-ої половини XIX століття знов стала тратити зв'язок із народною мовою, а творити окремі мовні форми та словництво в штучний спосіб, часто перекладаючи польські чи німецькі слова та форми на українське. Тому в галицькій мові названого вище часу приходить штучність, неприродність, тим більше, що галицька інтеліґенція не визначалася тоді мовною культурою та ще й сьогодні в великій мірі йде втертими шляхами наших батьків, хоч 1917 рік оживив наше мовне питання. Коротке існування української незалежної держави залишило нашому народові також ідеї мовної єдности. З того часу починається інтенсивний розвиток літературної мови на цілій українській території. Одначе вже в 1920 р. тратить галицька літературна мова безпосередній зв'язок із східною і відтоді не вспіває разом із нею розвиватися, полишається позаду неї, та в результаті в багатьох випадках далі базується на галицькій літературній мові, що куди гіршою являється від галицької говіркової. У наших не тільки старших, але й молодших інтеліґентів закорінився звичай говорити будьяк, нібито по-літературному, а властиво зовсім не по-літературному, мовляв — »ми українці і так зовсім добре говоримо по-українськи (sic!) тай зовсім добре себе розуміємо«. Та можна позбутися таких мовних прогріхів, треба тільки придивитися хоч до найважніших похибок, які роблять галичани:

Як у нас стануть вимовляти пом'якшені свистові приголосні, то свистять вони і шиплять, мов у самих поляків з околиць Ряшева чи Келець, напр. шьвіт, шьних, шьвьятий (замість сьвятий, сьміх, сьніг). Також і губні приголосні **б, п, в, м, ф,** вимовляють у нас перед **я, є, ю, ї** м'яко та й тому не розуміють апострофа, який саме у східній вимові відмічає тверду вимову цих губних, а не м'яку. Добре передавав правопис цих звукових сполучень у своєму правописі М. Драгоманів: піать, біу, вієтьса. Не зрозуміле теж нашій інтеліґенції м'яке **р**, знане, врештою, не тільки східним, але й галицьким говорам. Тому вимовляють у нас ріасний, а не рьасний, ріад не рьад. Залюбки й майже без винятку говорять у нас: кровавий, чи крівавий, тревога і трівога і т. п., хоч маємо тут правильний розвиток звукової групи **ри-, ли-** (дрижати, кривавий).

Любимо говорити: богатий, горячий, монастир, гончар, колач, кочан, холява, не звертаючи уваги на правильну літературну вимову багатий, гарячий і т. д.

З трудом відзвичаюються наші інтеліґенти від безпридихової вимови початкового **о-** в таких словах, як **она, оно, они, острий,** хоч у літературній мові маємо **вона, воно, гострий,** а також **горобець** зам. **воробець**; наше село вживає цих придихів правильно.

М'яка вимова закінчень 3. особи одн. і множ. дієслів, а також зм'якшена вимова наростка **-ський, -цький,** — це речі незвичні для галичан. Тому й чуємо неправильні форми: **ходит, робит, ходят, роблят,**

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Дзвіниця в Губнику. Суха голка А. Малюци.

За деревами, як гай, села не видно, за колосистими полями ліс темніє. Але дерев розкішних та вільних там мало: господарська рука їх плекає, рубає і садить все наново.

Під церквами бувають інші дерева: старезні, вікові, вирослі на давно забутих могилках. Величезні, громами чесані, бурями колихані: не дивуєнся, що в сіру давнину поганські предки силам природи честь віддавали у пралісах з такими деревами. Це й найкраще тло для кількасотлітніх дерев'яних церков та дзвіниць, що їх останки заховалися ще подекуди, здебільшого по Галичині. Спосіб їх будувати багато старший від самих будов, сягає своїми початками у тисячоліття.

Хто вміє цінити красу рідної природи та шанувати бувальщину, той шляхетний потомок своїх далеких предків.

сьміються, а далі і кіньский, паньский, хлопский, руский.

У відміні іменників не почуємо в нас іншого закінчення D[1]*, як чоловікови, пластунови, коневи, молодцеви (замість літературних закінчень **-ові, -еві,** а далі в L[1] **учительом, хлопцьом, коньом, пожом** (зам. -ем), та ще більш разюче: **руков, ногов, землев, земльов,** а навіть **руком, ногом** (зам. рукою, ногою) і: **солею, ночею, костею,** або **солию, ночию, костию** чи й **ночев, смертев, смертив.** Також »їдемо на **кони**« (sic!), сідимо на **земли,** стоїмо на **поли** (зам. коні, землі), а разом з такими закінченнями L[1] є і в життю, на серци, на мори, по морі (зам. по морю), по полі (зам. по полю) а дехто аналогічно до літературних форм L[1] вживає таких форм і в D[1]; житті, морі, серці. Жіночі іменники на -ість закінчують у нас на: **-ости:** в кости, поломив кости, і т. п. (зам. -і, крім G[1]).

Звертаючись з титулами до осіб, бояться галичани польонізмів і завжди за давньою впертою традицією не відміняють V[1] у таких словах як: пане доктор, професор, учитель, полковник, радник (зам. докторе, раднику і т. п.).

В G[2] раз-у-раз говоритимуть: гусий, курий, копий, людий, гостий (зам. гостей, курей і т. д.).

Треба згадати про весілє, **читанє,** писанє, хóдженє, здивóванє з таким непатуральним наголосом, а коли почуємо літературну форму з подвоєним приголосним, то аж заболить у середині від наголосу: здивýвання, фарбýвання і т. п. (зам. здивувáння або здивóвання).

* Назви іменних частин мови означаю латинськими буквами: N — називний, G — родовий, D — давальний, A — знахідний, I — орудний, L місцевий. V — кличний, а цифрами 1, 2 горі біля букви, напр., D[2] — давальний множини. L[1] — місцевий однини. Роди означається: M — чоловічий, F — жіночий. N — середній.

М'яких основ прикметників та інших частин мови з прикметниковою відміною галичани не вміють вичути та й говорять і **синий, дружний, справжний, третий** (зам. синій, дружній), або гіперпоправно: **кожлій** (зам. кожний). До речі, багато інтеліґентів завзято боронять форми: **кождий.**

Як доведеться ступінювати прикметники, так дуже часто говорять і пишуть: **частший, густший** (зам. частіший) та **веселійший, можливійший, раднійший,** або **веселіщий** (зам. веселіший). Серед числівників стрінемо часто, **оден, їден** (зам. один), **трех** (зам. трьох), **одинайцять** і **одинайці** (зам. **одинадцять**), **двапайцять** і **двайці;** а далі пядесять, шісдесять (зам. **п'ятдесят, шістдесят**), двіста (зам. двісті), тисяч і тисячу (зам. тисяча), шестий, семий, осмий (зам. шостий, сьомий восьмий, півтора міри (зам. півтори; аналогічно до чолов. роду півтора дня).

Наші інтеліґенти все ще не привикли до займенників **цей, той** (тільки з-польська: **той, тамтой**), а рідше вже **сей.** Коли даємо що якій жінці, то завжди **її** (зам. їй), а звертаємося до **него** (зам. нього) та **ньої** (зам. неї) і бачимо **его** (зам. його). Та й купуємо **си** (зам. **собі**) книжки, і кажу **ти,** або **тї** (зам. **тобі,** та кидаємо каменем на **ню,** або **ею** (зам. **неї**). Часто болит **мя** або **ня** (зам. **мене**) голова і »сподіваюся **тя** зам. тебе) вкоротці«.

В інфінітиві любимо печи, мочи, лячи, або »гіперпоправно« **пекчи, лягчи** (зам. пекти, лягти так, як і **їш** та **їсиш,** (зам. **їси**), працюєм (зам. працюємо). Та й мені не **хочеся** (зам. **не хочеться**) вчити, або таки: мені **ся** (**сї**) не хоче зробити (це говорять навіть учителі); **тося** покаже, **яся** забулам. Та й запрошуємо: **ходіт** до нас і **принесіт** води (зам. **-ть**). Любимо теж питати: Чи **суть** (**сут**) пан доктор вдома. Коли доведеться висловити умовну дію то: »**тогди би ми ся здавало,** що добре буде, **єсли бисьмо ся не надіяли на ню**«. **І ми би ся** старали тоє зробити. (Часом гіперпоправно ми **старалибсь**).

Минулий час може »похвалитися« такими формами, як: **ходивім, (ходивєм); ходивісь, ходивесь, ходилисьмо, ходилам, робилам, робилисьмо.**

Майбутній: **буду ходив, буду робила** і **будемо робили.**

Також у складні знайдемо такі аномалії, як **Київ — це є столицею України,** вживання двох підметів: **хлопец він мобіг до ліса.** Та й у нас говорят **о чімсь** або **ва когось** (зам. **про когось, щось**), **шукають за чимсь** (зам. чогось), і **заплатив за книжку 21 злотих** (зам. злотий) і »**щось страшного** (зам. страшне) сталося«, »вона віщує щось недоброго« (зам. недобре) і **приглядаються машинам** (зам приглядаються до машин), **цей, що; цей, котрий** (зам. **той, що; той, який**).

ПОЛІСЬКИЙ КРАЄВИД

ЛЕОНІД МОСЕНДЗ*

Юнацька весна

Як зацвіте юнацькая весна —
спалахує душа жагою спраги,
але чатують вже одвічні маги
й питво юнацтва подають: „До дна!"

Враз вічністю душа стає п'яна,
вся сповнена надхнення і відваги:
над ким справляти свято переваги?
Кого розбудить виклику луна?

О, якже тісно у вузькому колі
оточенням приреченої долі!
О, скільки бажань стать її на відсіч!

А з далини вже чуть трембіту Бога:
зазивних обріїв далекий клич...
Перед героем стелиться дорога...
(Зі збірки „Зодіяк", Прага 1941).

* Л. Мосендз — сучасний визначний український поет, проживає тепер у Брні.

А коли прислухатися до галицького словництва, знайдемо в ньому або штучно перекладені слова, звичайно з польської мови, або таки живцем скопіовані: Ми знаємо **законниць** (зам. **монахинь чи монашок**), насипаємо муки в **ворочок** (зам. **мішечок**), **і пілкнулам пестку** (зам. **проковтнула я кістку**), купилисьмо **позюмки** (**суниці**), **всхід** (схід), **вош** (воша), **миш** (миша), купуємо **часопись** (часопис), читаємо Галицьку літопись (галицький літопис), **гербата** (чай), **дворец** (двірець), **цукер** (цукор), **обоятний** (**байдужий**), **мимо цего що** (**хоч, хоча**), **родичі** (**батьки**), **пщола** (**бджола**), **позаяк, понеже** (тому що), **наразі** (зам. поки-що), **файний** (гарний, добрий), »**після мене** Шевченко найбільший поет« (на мою думку, Ш...), і т. п.

А серед чужомовних слів стрінемо: Єгипет, Евген, Ева (зам. Єгипет і т. п.), силою боронимо фільольоґії (філологія), психольоґії, лекції, інспекциї; серед прізвищ знаємо Лівіцкого, Крушельніцкого, Ґінілевіча, Рудніцкого, Ґорчицкого, і т. п.

Галицький наголос дуже неправильний, хоч і придніпрянський не завжди поправний. Наш наголос скоро зрадить галичанина. Та не легко його вивчити, одначе непрощеним гріхом наголошувати: черéвики, пироги, свідоцтво, чи́тальня, пéрфума (парфу́ма) пара́ (=Dampf), батько́, Шевченко́ і т. п.

Оце небагато зауваг про гріхи галицької мови. Нам треба їх виполювати, треба дбати про красу й чистоту рідної мови й орієнтуватись на мову східних українців, одначе й тут треба бути обережним щодо неї, бо й у мові придніпрянців останніми роками назбиралось багато неукраїнських впливів.

В. Лев.

БОГДАН НИЖАНКІВСЬКИЙ

Ранок

Крізь шибу ранок: дзень! Срібляно
Стіною зайчик перебіг.
Будильник: тік-так — тихо п'яно...
Роса на нивах.
Бризнув сміх!

Дивлюсь: прозоро. Небо: мрія.
О, юність, юносте дзвінка!
Гей, простору — щоб вітер віяв!
Широкі груди, жилава рука.

Іду. Пливу. Впиваюсь надще.
Встають вогні, життя встає.
Прекрасно жить, як знаєш нащо,
Як серце б'ється, б'ється, б'є!...

БОГДАН НИЖАНКІВСЬКИЙ

Ми повстанем...

Розколихуй пісню,
Серце одкривай!
Хто сказав: зловісно
Схлипує одчай?...

Не здаваймось ночі,
Буря над степом!
Хто нам смерть пророчить?
Ми — новий псалом!

Розгорілася ватра,
Пісню всі одну!
Ми повстанем завтра
З попелу й вогню!

ВОСКРЕСНЕ ПРАВДА!

Церква з XVII. ст. в Белзі. Суха голка А. Малюци.

В давній історичній Польщі мурувати »руські синагоги« можна було хіба за осібним, добре підплаченим, королівським привілеєм. Дерево уважали єдино добрим для »нешляхетних« цілей. І саме в дерев'янім будівництві досконало і, що важліше, дуже самостійно проявлялася творча спроможність українського народу.

Хто тільки не нищив наших дерев'яних церков! Час, війни, пожежі, царська Росія, для якої вони, мовляв, занадто простацько-козацькі, а навіть неправославні. Нищила давня і нова Польща, бо своїм надто »східно-православним« виглядом вони разили »західний смак«. Нищили большевики, бо церкви нагадували про Бога.

Значення таких пам'яток для нас куди більше, ніж їхня ужиткова вартість для однієї парохії. Тимбільше, що вони стають щораз рідші.

ЛІСОСТЕПОВИЙ КРАЄВИД

мандрівництво в літературі молодих

Форма, як і в мистецтві, визначає теж і в мандрівництві — зміст.

Які моменти з мандрівки стають дорогі молоді? До чого схиляється її ще свіжа душа?

Б. Кравців — поет молодого покоління пише так:

ДОРОГА

Заполонила серце дорога,
Мов змія золотиста і линява!
(Вбік — село і стрункі берези,
А далеко — і курява й синява...)
Гей, це ти ж у простір закликала
Як втомляло життя наче сплін,
Коли снились гори і скелі,
П'янив очі ясний небосклін.
Ось і я!.. і до ніг ти пестишся
І цілуєш гарячими хвилями,
І над нами і в нас буйна тиша,
І ліси свої пахощі виллили.
І співає хтось сонцеві гимни —
До грудей п'яний вітер приник,
І я йду одинокий, нестримний
В синю даль — молодий мандрівник.

(Б. Кравців: „Дорога", Львів 1929. ст. 17)

Б. Кравціву присвятив одну з своїх найкращих поезій, передчасно згаслий Б. І. Антонич. Ось вона:

ДОРОГИ

Розгорнулась земля, наче книжка,
(дороги, дороги, дороги)...
Зашуміла трава й принишкла,
простелилась нам юним під ноги.
Тільки небо і тільки пшениця
(над нами, за нами, під нами).
Тільки безкрай і далеч іскриться,
тільки безвість вітає вітрами.
Голубінь, золотавість і зелень
(яруги, галявини, кручі).
Розспівались таємно: дзінь-дзелень
цвіркуни в конюшині пахучій.
Залізиста вода із криниці,
(дороги, дороги, дороги).
О, відкрий нам свої таємниці
дивний місяцю мідянорогий!
Бо в дорогах зваблива врода
(О, зелень! О, юність! О, мріє!).
Наша молодість, наче природа,
Колосистим ще літом доспіє.

(Б. І. Антонич: „Вогні", ч. 10/1933)

Тарас Чача-Крушельницький свої імпресії з мандрівки човнами по річках Волині—Поліссі, кінчає:

...Човни залишились в Луцьку зимувати, щоб на другий рік таки звідти почати.

І колись зійдуться знову може два-три з того табору, в іншім товаристві, може десь розпалять ватру й будуть оповідати. І від їх слів віятимуть вільні волинські вітри, зорітиме небо тими тисячами зірок, як над Бугом, чи там у далеких Локачах. В тих словах може буде відбиватись погана болотяна гарячка, може труд і загоріла впертість, а може „Червона Калина" і могутній зов ватри з Луцька, останньої нашої спільної ватри: „Ломіть кордон!.."

(„На тихих водах", Львів 1930. ст. 31)

Так пише молодь про свої мандрівки, про свої табори.

В тих мандрівках і таборах був нераз голод і спрага, але й був солодкий шматок хліба та джерело свіжої води на Поділлі. Була спека поліських болот і холод ночей у Ґорґанах, але й тіні смерекових лісів і шклянка гарячого чаю на Ґрофі, чи Сивулі. Був сніговій в Аршицях, що смертельним подихом заморожує, але й вечір у самотнім стрілецькім будиночку, при теплій ватрі.

Це все чергувалося зі собою і не було життєвої пустки, знесхочення, заломання, опускання рук, жебручої настави до життя.

Зразу приваблювали пластунів Карпати — джерело масових естетичних і краєзнавчих втіх. Сокіл, а зі Сокола в Чорногору, через Ґорґани, або на Маківку. Рівнобіжно розвиваються мандрівні табори сухопутні, пізніше водні, що охоплюють Волинь і Полісся.

А плили пластуни на ці мандрівки, як на велику гру. На гру з вітром, простором, гарним сонцем, лютим морозом, безвіддям, безхліб'ям, скелями, водами, звірятами й людьми. І приносили вони додому завжди шматок батьківщини в своєму серці, краще вловлений, як би міг це зробити найліпший Ляйц, чи Кодак. Бо на своїх мандрівках вони слухали Сковородиного »Як землі дзвонять«. А дзвін цієї землі, це не лише об'єктивна краса, чи науковий дослід, але і його слід в душі — глибокий, може нераз і болючий, але завжди творчий.

Був теж вплив на оточення. Показав його нам гарно У. Самчук у П. томі своєї »Волині«. Там у нього одна родина свідомих українців-галичан, своєю безпретенсіональною, але природною поведінкою, кладе основи свідомости спільноти галичан і волиняків, міцніше, як їх поклали б десятки аґітаторів-пропаґандистів, чи тисячі летючок. В цієї родини був окремий стиль, свій рідній, який відчув, молодий тоді, автор-волиняк.

У В. Кархута, в новелі »Пробудження« находимо такий образок:

...„Хтось з таборовиків кинув суху гилячку на засипаюче багаття й воно на мить пробудилося. Стрункий пластун дружньо стискував правицю поліщука, що в сірій свитці, гребінних, білих штанах, лозових постолах та круглому, маленькому кашкетику на голові.

І було в цій картині щось урочисте, символічно глибоке. Це єднались два світи, роз'єднаних прірвою, що її викопала продовж років рука займанців.

(„Цупке життя" — новелі, Львів, 1937.)

Таборування, мандрівництво — в нашому розумінні, це саме той один з елементів стилю життя, але такого, що у висліді має дати синтез людини. Цей чудесний синтез духа й матерії, а не раба-автомата, холодного раціоналіста.

Кличе з-поза гробу незрозуміла сучасними, зле оцінена нащадками — постать великого українця, мандрівника: Грицька Сковороди, що на мандрівці пізнав і полюбив свою батьківщину. На мандрівці шукав тієї рівноваги духа й тіла, що її розгубив по маґістралях Европи. Шукав і знайшов.

А ми, чи перестанемо шукати?

С. Каменогорський.

ЗЛАМАНИЙ ЗВИЧАЙ

Це було за тих часів, коли старих непрацездатних дідів вивозили на саночках з господи геть кудись під кручу, щоб там скоріше сконали.

В одному селі жив добрий господар. Мав він усього доволі: чималий клапоть поля, жваві коненята, скотинку, був хліб у засіках в коморі. Що сам придбав, а то все у спадщину дістав від хазяйновитих прадідів.

Родину мав і дружню й працьовиту: робота в руках кипіла. Один лише старийстарий дідусь, його, бач, батько, на силі занепав і вже ніяк не міг робити. На одній роботі він з сили вибився, на другій недобачав, на третій недочував — цілком нездатний став робітник.

— Що нам з старим робити? — питає господар жінки, — зовсім виробився, став нікуди, даремно хліб їсть. Що з ним діяти?

— А що, — відказує дружина, — либонь не знаєш звичаю? Майструй санчата, садови старого та й геть під яр!

— Чи так, то й так, — чоловік їй.

Приніс до хати матеріял і ладнає саночки, а маленький синок зліз з печі, крутиться біля батька, чим допомагає, а чим і заважає, проте хай дивиться і вчиться на майбутнє.

Зробив санки.

— Ну, тату, злазьте та сідайте. Повезу.

Не перечить старий, знає — звичай такий. Злазить з печі, вдягається в подертий кожушок, бо кращий хоч і є, та шкода — він же хазяйський батько! А полатаний саме раз, і скоріше дійде в ньому. Сідає в саночки.

сила, що ламала ґрати

(У СТОРІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ М. ЛИСЕНКА)

Ми вийшли раненько, щоб поспіти на десяту до Берестечка. Дув пронизливий вогкий вітер. Але ми йшли бадьоро, як ті, кому »мандрівочка пахне«. Та не встигли дібратись до найближчого села, як надтягнули дощові хмари і — нас змочило до нитки. А в селі натрапили на перешкоду, яка готова була відразу підірвати нашу бадьорість. Постерунок польської поліції (то було в липні 1939 р.) заборонив нам іти до Берестечка. Ми зупинились в одного господаря — його син вчився в яворівській гімназії »Рідної Школи«, — щоб обсушитись.

Запалахкотів огонь і швидко зібрався хор.

»Ой, чого ти почорніло,
Зеленеє поле?
— Почорніло я од крови
За вольную волю...«

Немов електричний струм, пронизали нас Кобзареві слова. Давно знані слова — тепер промовили до нас якоюсь досі нам невідомою силою.

»Круг містечка Берестечка,
На чотири милі,
Мене славні запорожці
Своїм трупом вкрили...«

Чи близькість самого Берестечка сподіяла те, що картина героїчного минулого встала така жива перед очима, що дух козацький, бойовий овіяв нас, що ми відчули силу трагічного змагання великого Богдана?

Але та сама сила плила ще з одного джерела — з Лисенкової музики. Я мимохіть почав снувати рефлексії на тему відношення музики до поезії. Мені видалось цілком природним, що в давню давнину вони йшли нерозлучно, що так було і з грецькою лірикою в добу її розцвіту: пісня призначувалась не до читання, — її співали в супроводі музичного струменту. Таким чином музика й слово доповнювали себе, зміцнювали себе взаємно, музика вичаровувала те, що було заховане в слові. Так тісно сплітались колись не тільки музика й поезія, але й танок та драматична дія. Цей тісний зв'язок досі спостерігаємо в українському весіллі.

Згодом скремі роди мистецтва відокремилися настільки, що могли виступати самостійно. А проте, тяга до давньої єдности раз-у-раз і тепер проявляється. Ріхард Ваґнер поклав багато зусиль на те, щоб єдність привернути. Того ж хоче, в суті речі, кожний композитор, що творить музику до слів поета. Конгеніяльний музика веде нас до самих таємничих закутків поетової душі. Він розкриває нам душу поетову в найвищий момент її творчої напруги, коли то народжувалася поезія — як ота поезія про берестецьке поле — коли в творчому захопленні вставали в поетовій уяві яскраві образки бою, вчувався брязкіт зброї, і крик, і жах, коли — разом з тим — його охоплювала велич ідеї, велич залізної волі ватажка, велич самопожертви рядового козака, що на його сірому обличчі збірні героїчні змагання позначували риси героя...

Я почував, як у тісних стінах селянської хати родиться новий, чудовий, а при тому такий рідний світ, видобутий з народних глибин силою віщого слова і віщих тонів. Силою, що ламала ґрати — ставала тут пісня.

Мені було якраз 17 років. Я вперше в житті відчув чарівну силу, що її мають поєднані з собою поезія та музика. Я пізніше нераз слухав Лисенкової музики до »Кобзаря«. Мені здавалося, що не хто інший, а Лисенко навчив мене читати »Кобзаря«, відкриваючи глибінь чуття, захованого в німих буквах друкованої книжки. І сирітські сльози (»Ой, одна я, одна«), і незміренний біль матері (»Ой, люлі, люлі«), і туга поета на засланні (»Сонце заходить«) — як зворушливо бринять ці всі почування в мелодії, поєднаній із словом!

Бо глибоко злилися душі двох творців, щоб у спільному творчому пориві могти відтворити глибінь і силу духа українського народу.

Д. К-й.

— Тату, і я з вами — допомагатиму! — проситься синок у батька.

— Гаразд, синку! Допомога річ не зайва — завжди знадобиться.

Везе син батька до прірви, а малий внук ззаду підпихає. Привезли. Господар вибрав де крутіший спад яруги, перехрестився і — штовх саночки з дідом у прірву на снігові намети.

— Стій, тату! — раптом загукав синок. — Хай дід тут мерзне, а саночки додому повеземо.

Нащо тобі так саночок забракло? - питає батько.

— А на чому я вас вивезу, як ви, тату, постарієтесь, — відказує хлоп'я.

Став батько край прірви й тяжко замислився. Довгенько стояв, а тоді до сина:

— Мабуть, синку, залишимо собі санки та заберемо й діда додому.

Привезли діда назад до господи й уже, хоч він ставав ще немоцнішим, що не тільки його до роботи, а ще за ним догляни та поможи, — проте не дивились на це й годували й доглядали його до самої смерти.

Щось, певно, господар сказав і іншим людям, бо вивівся і пропав скрізь з тієї події звичай вивозити старих дідів під кручу.

За етнографічним матеріялом
переказав **Д. Цирга.**

ЩО ЧИТАЄМО

Богдан Кравців: ПІД ЧУЖИМИ ЗОРЯМИ. (Октави). Берлін 1941. Накладом Автора. Друк. „Політика", Прага. Наклад 2000 прим. Форм. 128X168.

„Під чужими зорями" — це чергове потвердження, що великі історичні події, а далі ж глибокі особисті переживання, є для творця-поета тими стимулами, що двигають його на вершини творчої напруги й вияву.

„Коли ж „проклятих років" час настиг" — коли „ненатлий, „зненависний вал" покотивсь на батьківщину поета — його серце сповнилось вщерть болем і тривогою.

І власне виявом цього болю й тривоги і є найновіша збірка Кравцева, що створена „під чужими зорями" і вся сповнена однією думкою про Рідний Край.

„Сімома врізами кривавих ран
Несемо ж в серці зморене обличчя
Отчизни нашої — її, що бран
І кігті загрібущого галиччя
І в'їдливий, назолизий дурман
Змогти наважили..."

Та поет не ломиться в своєму болі. Він знає:

...дух той — не поляг,
Що все ж — завжди вогнем горить високим,
Що ось кінчається наш страсний шлях
І три хрести на Київській Голготі
У небо уп'ялись. Що на полях
Дніпра й Дністра зринає у ясноті
Воскресний День!"
(Великдень у Римі).

І ця глибока віра ні на мент не стає сумнівом навіть тоді, коли приходиться

„І сльози і слова ковтати, Друзі,
Збагнувши суть рокованних речей
Жорстоку правду слів у гореч повних,
Що був єдиний в нас — один Полковник.
(Слово про Полковника).

І хоч знає він, що

„...Цілим валом
Вогню, заліза і кривавих жертв
Вернути вже і сам Господь не вдужа
Бойцям — Вождя, Його Дружині — Мужа.

то він несе в своєму серці і передає наказ Дружини Вождя:

„Ви далі йдіть — завжди пробоєм — в бій!"

І він вірить,

„що ось гряне
З полками наш Полковник в день багряний!"
(Слово про Полковника).

(Продовження на стор 44)

Весняний старт

Вже тепер кожний день приносить чимраз більші познаки майбутнього розквіту. До Відділу Опіки над Молоддю, до Секції Тіловиховання линуть зі всіх усюдів повідомлення, що працю вже наладнано, що відновлено існування нових клітин. Ідуть запити то в тій, то іншій справах.

Під подихом весняного вітру зникнуть з поверхні останні клапті снігу, що немов залізними обручами, скували землю продовж довгих зимових місяців. Земля покриється зеленню. Оживуть луги, поля, ліси. Відродиться вся природа.

Події останніх років багато дечому нас навчили. Вони переконали, що фізична підготовка потрібна для існування народу. Вона мусить бути переведена в найбільших розмірах та охопити найширші кола громадянства. Організації, що ним займаються, мусять перебудувати свою діяльність. Перше місце в програмі діяльности мають зайняти ті ділянки тіловиховання, що мають життєве значіння, що всебічно впливають на розвиток людини, що гартують тілесні й духові сили, що привчають з найскладніших обставин виходити переможцем.

Формою тіловиховання, що має такі прикмети, є мандрівництво.

Живучи в місті, чи навіть на селі, ми майже забули про наш рідний край. Поза клаптиком неба, що його бачимо над собою та близькою околицею, куди ступала наша нога, навіть не уявляємо собі краси нашої батьківщини. Що ж можна говорити про любов до рідного краю, коли ми його знаємо лише з книжок.

Мандрівництво відроджує тілесно і духово. Фізична натуга при поборюванні теренових перепон скріплює м'язи, спонукує легені до глибшого віддиху, зміцнює серце, спричинює живіший обіг крови, сприяє кращому обмінові речовин, відсвіжує ум, відпружує нерви.

Іншою формою тіловиховання є біги.

Часто приходилось бачити на змаганнях бігунів, що на половині дороги зупинялися. Їх вигляд був жалюгідний. Також і поза спортовим грищем життя заставляє людей бігти. Були випадки, що одна десята частина секунди, здобута бігом, рятувала людині життя. Зовсім інший вигляд має біг змагуна, що попрацює над собою, і людини, яка ніколи в житті не бігала. Великою похибкою є ставати до змагань без попереднього вкладу праці. Вимушений біг для здобуття першости, без оволодіння техніки рухів, шкідливо впливає на організм.

Є різні роди бігу. Але найцінніший це біг навпростець. Не прив'язаний до битої жужлевої доріжки і тому приступний для кожного. Відбувається поза людськими оселями, серед вільної природи, що заставляє людину працювати не тільки всіми м'язами, але і напружувати увагу на всякі несподіванки незнаного терену. Легені втягають повні пригорщі здорового, чистого повітря. Цілий організм набирає великої життєдайної сили.

Секції Тіловиховання влаштуйте для своїх членів весняний біг навпростець!

М. Тріль.

Коли говорити про місце останньої збірки Кравцева в нашому літературному дорібку останніх років, та ще й у час большевицької окупації зах. земель, то це поява, що про її окрему ціну говорять хоч би лиш наведені цитати.

В ній, у високомистецьку форму октав, закляв поет отой багряний період нашої історії, що його ми пройшли не тільки за останні роки, але й за ціле останнє двадцятиліття.

Кравців уперше дав на місце колишніх „сонетів і строф" такі поеми, що від них уже дуже близько — до широкого епічного полотна.

Для молодого ж покоління дав книгу, що чаром своїм заєдно манитиме наші душі і що звучить як могутній, „вільний поклик змагу й бою". Книгу, що є немов пламенним маніфестом:

„...дум шалених не змогти залізу,
Ні мрій, ні вольних поривів мечем!—
Як з серця їдь не витравить зміїна
Сьоми тих літер — слова:
Україна!"

Б. Д.

Ю. Липа: Козаки в Московії, роман. Бібліотека Історичних Повістей ч. 5. Краків 1942. 224 стр. друку, ціна 5 зол.

Автор „Призначення України", „Розподілу Росії" і давніше „Бою за українську літературу", крім цікавого „Нотатника", дав ще й спробу роману, що оце появився накладом Українського В-ва у Кракові, II-гим виданням.

На ділі є це монтаж джерельних матеріялів про Московію XVII віку — дику, жорстоку, розпусну, темну й рабську, що вже тоді своїми знаними методами почала „проковтувати і вимішувати" народи.

В протиставленні до понурої Московії, зображено сонячну Україну, що саме за останніх років гетьманування Богом даного Гетьмана Хмельницького досягла свого найповнішого вияву.

Опис мандрівки козаків по скарб Івана Лютого (який у дійсності показується ошуканством), не дивлячись на свідомо архаїзовану у діялогах мову, що оживлює монтаж, не все дає враження життя, омани дійсности, якої вимагаємо від роману.

Проте прочитати роман усім тим, що досі ще засліплені блефом „передової московської культури", буде незвичайно цікаво.

(вук)

Правильник

першенства змагової справности.

1) За участь в організованих Секцією Тіловиховання першенствах різних ділянок тіловиховання краєвого, окружного і районового характеру, клюбам приділятиметься відповідна кількість точок.

2) приділ точок наступить після ось-такої схеми:

А) Змагання при участі 1—5 змагунів

Здобуте місце:	I	II	III	IV	V
одержують точок:					
одиниці	3	2	1	1	1
двійки	6	4	2	2	2
дружини	9	6	3	3	3

Б) Змагання при участі 6 і більше змагунів:

Здобуте місце:	I	II	III	IV	V	VI і дальші
одержують точок:						
одиниці	6	5	4	3	2	1
двійки	12	10	8	6	4	2
дружини	18	15	12	9	6	3

3) Дружиною уважається найменше 3-ох змагунів, що боряться за спільну перемогу.

4) Клюб здобуває точки лише тоді, коли його змагуни:

а) виконали всі приписи що до зголошення і затвердження їх за даним клюбом,

б) закінчили змагання в даній конкуренції та не були здискваліфіковані за неспортову поведінку.

5) За кожну здобуту членами клюбу відзнаку фізичної справности одержує клюб по 5 точок.

6) Якщо в дружині беруть участь змагуни різних клюбів, тоді суму здобутих дружиною точок ділиться по рівній части на поодинокі клюби.

7) Внутрішньо-клюбові змагання в точкуванні не будуть брані під увагу.

8) В першенстві змагової справности беруть обов'язкову участь всі зареєстровані в Секції Тіловиховання УКК українські спортові клюби і тіловиховні кружки.

9) Клюб, що здобуде при кінці 1942 року найбільше точок одержить ім'я першуна Українського Тіловиховання та здобуває фундовану Українським Центральним Комітетом нагороду.

З нашого життя

ЗА НОВУ МОЛОДЬ

»Дай хлопцеві виховання її освіту — то даси йому палати й щастя, куди тільки він не повернувся б«. — Ця думка Емерсона вміщує в собі правду та безмежну глибину. Ось поглянься:

За виховання й переоцінку духових вартостей у молодих борються головні духові течії у світі: націоналізм, лібералізм, комунізм.

Ті, що мали нагоду перебути лекції педагогіки большевицької ідеології на ЗУЗ, знають, що Москва поставила була собі завдання, всіма засобами, якими розпоряджала, то зарівно чесними, як і нечесними, правдою і облудою, з'єднати собі молодий нарибок. Вона мала на цілі виховати собі певний елемент, що опісля гинув би на барикадах за московські інтереси. У большевиків ця справа була майстерно наладнана. Людину повністю поглинала держава, а дітей зарані виривала від батьків, щоб провести їх по щаблях своєї виховної системи, тобто через організації жовтенят, піонерів, комсомольців і партійних, — і так творити аванґард »всесвітньої революції«. — Одначе не так легко воно йшло. Чужа, руїнницька течія не знаходила прихильників серед українців.

Та тепер, у вирі воєнних подій, що лявіною котяться по Европі та пройшли й ще далі проходять на наших землях, питання виховання молодого нарибку набирає ще більшої гостроти, головно після большевицьких впорскувань отрути. Не йде про тих щасливців, що находять батьківську опіку під родинною стріхою, а про ту молодь, що не має такої опіки та мусить сама пробиватися через життя.

Такий уже соціологічний закон, що після воєнної хуртовини суспільність мусить далеко більше насторожувати свою чуйність. Не досить, щоб діяли одиниці, діяльну участь мусить брати все громадянство.

Українці, що не можуть чекати на княжі дари меценатів, яких, до речі, у нас так мало, мусять підходити до справи уважніше, ніж який інший нарід. Не можна байдуже проходити повз тих молодих хлопців чи дівчат, що жагуче прагнуть вирватися з зачарованого кола своїх життєвих злиднів. Чи з такого хлопчика, що просить купити в нього часопис, або з того, що вгинається під тягарем чужої валізи, не можна виховати повноцінних людей? Знаючи всі примхи, вони зможуть колись належно віддячитись своєму громадянству. Вже пережитий ліберально-капіталістичний світ видавав великих людей, що рекрутувалися з вуличних продавців. Що й казати про сучасне покоління, яке побудовує життя на незломних засадах солідаризму та має дати належну відсіч нежиттєздатним засадам лібералізму, капіталізму й комунізму!

Не дивниця, що всю виховно - допомогову працю вважаємо тепер за національний обов'язок. Бо наша мета: лучити всіх в одно ціле і творити з окремих клітин, суцільний національний організм!

Завдяки непереможному походові німецьких армій наші землі звільнилися з-під большевицького ярма. Одначе життя має свої пекучі потреби і ставить вимоги йти з допомогою вбогій молоді.

Львів находить щасливо розв'язку цієї проблеми в створених дитячих будинках, бурсах і захистах, у яких під теперішню пору, заходами Суспільної Опіки при Управі Міста та УЦК, находить батьківську опіку понад п'ятсот осіб молоді, від 7 до 16 року життя. Одні з них хочуть добувати своє знання в школі, другі знову, старші віком, стають за варстати, щоб набути практичного вміння. З них то мають виростi майбутні лікарі, інженери, професори, винахідники, добрі майстри й робітники, щоб своєю працею збагачувати загальну скарбницю українського народу. Це вже не большевицькі вихованці, яким вщіплювано оманливу ідею комунізму.

І так малий Дмитрик з-під Бердичева, що тинявся по вулицях Львова, не виросте на сліпе знаряддя чужої влади. Вже доволі його батько 20 літ орав трактором своє несвоє колгоспне поле та дочекався, що заслали його в далекі простори »великого Союзу«. Він охоче рветься до науки та хоче стати керманичем паровозу. Дитині тепер не підтинають крил, а спрямовують відповідно до її здібностей, на дорогу, що їй найбільше відповідає.

Сміло й відважно дивляться вихованці львівських закладів у світ, бо керівництво старається дати їм добре виховання й освіту, очищену від большевицького кукілю, а це є запорукою, що виховна праця не змарнується. Лише треба співпраці, і то всіх.

Б. Дмитренко.

КУРС ПЛАВАННЯ

Не один раз нагода ставала людям в пригоді. Так і тепер.

Одного гарного зимового дня, коли референт Секції Тіловиховання був у доброму гуморі, впало йому на думку організувати курс плавання для »плавунів«, тобто таких, які вже плавають зі стилем або без стилю, і для »неплавунів«, таких, які ще не плавають, але можуть плавати.

По безконечно довгих формальностях, які тягнулися цілий місяць і були різного виду, починаючи від »пуцування« критої плавальні і кінчаючи на збиранні клюбами м. Львова оплати в сумі 2.— зл. від курсанта, — дня 10 березня почалася перша лекція плавання.

Організовано і численно прибули члени КЛК, які зразу ж

почали підносити оклики на честь свіжої і чистої води, потім прибув тренер, який, вбравши сині штанці, вийшов на басейн, вистукуючи дерев'яними патинками, вкінці члени УТТ 1 і члениці УТТ 5, які несамовито верещали і ніяк не могли відважитись, щоб скочити в воду.

Від цього моменту починається курс плавання, більш-менш так:

Тренер почав ще більше кричати, а його курсанти і курсантки притихли. Вкінці тренер захрип, а всі присутні підняли великий шум у воді, біля води і над водою, не жаліючи своїх голосів. Тренер побіг до своїх багажів, витягнув свисток і почав свистати. На вид такої крикливої зброї все притихло.

Члениці УТТ 5 рішили полізти у воду, навіть тримати голову під водою та числити до двадцять.

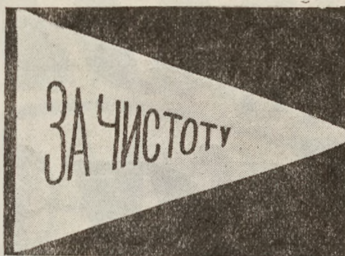
Всім подобалася вода, крита плавальня і курс, я як прийшла 8-а година, ніхто не хотів вилазити з води. Комусь навіть впало на добру думку змінити знану українську пословицю і подати її зміну до затвердження Секції Тіловиховання: »Тягли ведмедя до меду, то йому хвіст обірвали, а як тягли від меду, то йому уха пообривали«, пристосовуючи її до критої плавальні і курсантів.

Вкінці всі розійшлися додому, жалуючи, що не було на курсі членів УССК-у, який в змаганнях добув 68 точок і тепер є першуном, й інших клюбів Львова, які ще не є першунами, але можуть бути.

На мою думку, всі курсанти спали в ту ніч, як по купелі.

Збиточник.

ПРО ВЖИВАННЯ ПРАПОРЦЯ ЧИСТОТИ В ІНСТРУКТОРСЬКИХ ТАБОРАХ МОЛОДІ

Змаганнями закріплює українська молодь осяги своєї виховної праці. Бо тільки у чесному змагу — добутий осяг має свої виховні вартості, дає молоді вдоволення і кличе на новий змаг.

Дуже важною справою, а заразом і першої ваги виховним засобом є посилення між молоддю здорової акції, себто акції, що має на меті навчити молодь, як запобігати повставанню пошесної хвороби, як оберігати здоров'я.

Щоби зберегти здоров'я — слід подбати про якнайбільшу чистоту тіла, одежі, помешкання, вести правильний, здоровий спосіб життя і мати намічену ціль у житті та до неї постійно в праці прямувати, її досягти, бо лише з д о р о в а л ю д и н а м о ж е с т а т и н а с л у ж б у н а ц і ї.

Насамперед в таборах молоді слід дбати про вдержання чистоти, а засобом до цього є не лише виклади з ділянки гігієни, не тільки часті купелі, — але й змагання в тому напрямі окремих таборових гуртків (роїв), хто краще, хто основніше.

Змагання за »прапорець чистоти« повинні йти в тому напрямі, щоб виробити в молоді цю охоту й свідомість на кожному кроці, біля себе, в своєму оточенні вдержати зразкову чистоту.

Уже на двох з черги інструкторських таборах (II. ім. Володимира Великого і III. ім. Івана Богуна), що відбулися в часі від 8. XI. — 4. II. 1942, введено змагання за »прапорець чистоти«. Учасники табору, майбутні поучники та провідники клітин молоді, працівники Реферептур О. н. М. практично пізнали за час існування таборів, як можна вміло, скоро та з повною підтримкою самої молоді — завести в таборі чистоту, лад і порядок,

Прапорець чистоти переходив з рук до рук, від одного роя до другого, за його вдержання йшла довготривала боротьба окремих роїв.

Кімнати - приміщення роїв були завжди зразково упорядковані, чисті, долівка вимита, усі речі на своїх місцях; не знайшов би порошинки.

А самі учасники: хоч раннє вставання давалося взнаки, однак це вже не були заспані, ще сном овіяні лави таборовиків на прорусі чи ранньому звіті,— бо їх уже сполоскала зимна вода з тушу.

Команда табору завдала собі труду, щоб добитись від учасників того, що можна було.

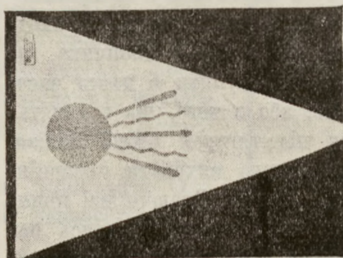
Отже: один перегляд чистоти ввечері, таки негайно по свистку »на нічну тишу«, тоді, коли ще сон не зміг стулити очей, а смішаки збиралися на пачку таборових жартів та сміху.

На залі з'являвся командант, обозний, світло електричної лямпки на мент змушувало стулити очі — і наказ: »перегляд чистоти ніг«. З-під накривал висувалось по парі босих ніг, і сором їх власникові, якщо вони брудні. Серед дружнього сміху мусів встати та бігти до лазнички — мити ноги. А далі: перевірка, хто в чому спить, бо може якийсь ледащо полінувався змінити денну сорочку на нічну, — як зложені речі, чи вимита долівка.

Ранком, як таборовики стають до раннього звіту, перевірка чистоти тіла, одежі, а тимчасом перевірює один член команди, в якому ладі залишили таборовики свої кімнати.

Це триває коротко. Командант уже знає вислід перевірки кімнат, знає вислід вчорашньої вечірньої перевірки, має перед собою виструнчену лаву табору, яку щойно сам переглянув — коротке рішення й прапорець чистоти переходить в руки заступника ройового того роя, що в ньому у двох підряд переведених переглядах чистоти тіла одежі та мешкання знайдено все в найкращому порядку. В наказі вже проголошено, котрий з роїв дістає в свої руки прапорець.

Наказ »До передачі прапорця чистоти виступи« — і перед лавою виростають заступники ройових роя, що втратив прапорець і що його добув. Тверді кроки ройових і прапорець уже в руках заступника ройового відзначеного роя. І так щодня, а часом буває, що один і той же рій не дасть себе загнати вкут і зможе вдержати прапорець чистоти впродовж кількох днів, — але це не легко, бо змагання за чистоту йдуть завзяті.

РОЗМОВИ НА ЧАСІ.

(Гл. окрема рубрика ч. 3. „Дороги“)

За швидше темпо!

Українська нація у своїй більшості живе на селах. Міста оставили, бо давніше думали, що місто не відповідає вдачі українця. Тепер це все змінилося й українці починають добре себе почувати й у місті.

Та ще не всі вжилися в ритм міста, в його легкість та мають час! Европа любить і хоче поспішати. А тоді буде більше вільного часу, бо він буде пляново розділений. Даю такий конкретний приклад з життя: Прийшов п. А до п. Б.: Продай мені книжку. Вона в тебе єсть. — Добре, ходи зараз і візьмеш. — Ні, мені зараз не вигідно, бо ще маю йти... і не хочу носитися з книжкою. Прийди завтра. Завтра не прийшов, аж позавтра. А книжки вже перенесли до другої кімнати, неопаленої. Студено, а ще книжки перемішали і тяжко віднайти. Залишився без книжки.

Або треба в важній справі відвідати знайомого. — Ходи, я тебе поведу. Знаю, де живе. Ні, я завтра прийду, сьогодні морозно. Прийшли завтра, а цей уже випровадився. Хто його тепер знайде у Львові?

Так тратять люди нерозважні, які все мають час.

Або хоче десь знайти працю. Є вільне місце праці? — Єсть! Принести заяву.

А той прийшов за два дні. Було, та вже давно зайняте...

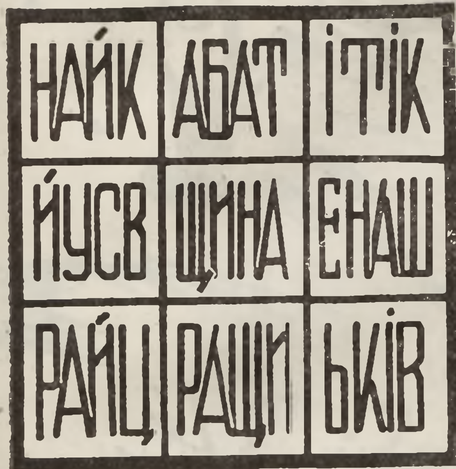
Те саме з вільними мешканнями. Ще є такі одиниці між нами, які ще не розуміють вартости часу. Кажуть на селі: »Були три пани, мали одні штани. Котрий скорше піднявся, той скорше убрався«. Або приказка: »Рання птиця дзьюб витирає, а пізня очі протирає«. Таких одиниць щораз менше, та ще вони є. Місто ще їх візьме в свої руки та їх вивчить. Тільки, що »за науку плати!« **Львівський.**

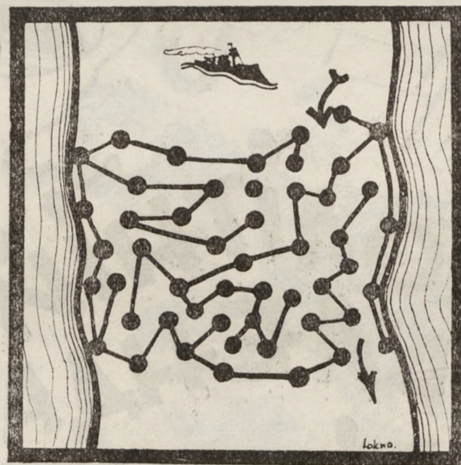
Ребус ч. 6.

Батько мав 4 синів і бажаючи їх наділити землею, купив кілька сумежних грунтів. Поділив їх так, що кожчий дістав хату, рівну частину землі з трьома овочевими деревами. Як це зробив?

Переставити ці кафлі так, щоби цілість дала сентенцію М. Шашкевича.
За прислані розв'язки до кінця квітня ц. р. — книжкова нагорода.

Перевести корабель через мінове поле.

ПАЛІНДРОМИ
(Уложив **Качор Дмитро**)

Як вперед мене будеш читати,
То я хату огріваю.
Як назад, вгадай мій друже,
Чим бочки в нас затикають?

Вона без духа і ума.
Рук не має, має рамена.
І без голови, але горло має.
Без ніг, кудись біжить—поспішає.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Б. М....кий, Львів: Добрі вірші охоче містимо в »Дорозі«. Підкреслюємо »добрі« й »вірші«. Те, що Ви прислали, не заслуговує ані на першу, ані на другу назву. Працюйте, вчіться...

З. С...дюк, Гаї Шл.: Щоб писати »поезії«, треба спершу опанувати українську мову. Пробуйте оповідання, нариси.

С. Б...а, Теляж: Ваші »Таємничі історії« (мій медведик) були б дуже добрі, якби їх раніше не написав відомий український письменник І. Липа. Відписувати від когось і подавати за своє — нечесно.

Всеволод С....ко, Львів: Пишете:

»З нас доля глузує,
Мов вітер з човна,
Що в морі блукає
І йти мусить до дна. І так далі:

»Будиш кров спеклу з підвалля«, ти єдина »нам світиш вперед« (невже можна світити назад?) »шлях бурхливий, повний смут і недуг« і т. д. — без сенсу, ритму й риму. Невже не маєте пошани до читача, коли вже не маєте її до Себе?

І. П...г: Згідно з Вашим бажанням ми передали Ваші вірші, куди слід... до коша.

„ДОРОГА" — ілюстр. журнал. **Появляється 1-шого кожного місяця. Видає** „Українське В-во", Краків-Львів, Унгарнштр. 21. Тел. 233-23 — За редакцію відповідає: Проф. **Северин Левицький.** — Передплата: річно 8.— зл., піврічно 4.— зл. **Поодиноке число 80 сот.** — ЦІНИ ОГОЛОШЕНЬ: Ціла сторінка 640.— зл.; 1/2 сторінки 320.— зл., 1/4 сторінки 160.— зл., 1/8 сторінки 80.— зл. Оголошення в тексті 100% дорожчі. — З друкарні ч. 8. Поліграфтресту у Львові, Агорнштр. 15 (Зіморовича 15). Ukrainische Monatsschrift „DOROHA" (der Weg). Ferlag: Ukrainischer Verlag Krakau, Zweigstelle Lemberg, Ungarnstrasse 21. — Druck: Buchdruckerei № 8, Lemberg, Ahornstrasse 15.

Zeitungsdrucksache „DOROHA“, Lemberg, Ungarnstrasse 21.

З ПОЧАТКОМ СОНЯШНО

ДО ДЕСЯТОГО ТЕПЛИЙ ДОЩ

„СТОЛІТНІЙ КАЛЕНДАР ВІЩУЄ“...

ВІД ДВАДЦЯТОГО МОРОЗ

ДО КІНЦЯ МІСЯЦЯ СНІГОВІЇ

лев.